

Simbol stradanja i mjesto novog života

 p-portal.net/simbol-stradanja-i-mjesto-novog-zivota/

Maša Samardžija / P-portal.net

December 28, 2020

Kada se 92-godišnja baka Draga po završetku Drugog svjetskog rata vratila u rodni Jasenovac, zatekla je samo kuće u plamenu, obraslu travu i perje koje je letjelo vjetrom nošeno kao da snijeg pada. „Nakon rata bilo je teško, ali sloboda je najpreča. Kad si slobodan, možeš i travu pasti, ali si zadovoljan“, govori nam ova i dalje lucidna i energična starica.

Ni godine ni bolest nisu joj oduzeli volju za životom i bistar um. Kao ni traume iz dvostrukog iskustva rata. Draga je 1942. godine s majkom i sestrom odvedena u logor Stara Gradiška, gdje je provela dva mjeseca. Nakon toga Nijemci dolaze u logor i uzimaju žene i djecu te ih odvođe u Linz na rad na poljoprivrednim domaćinstvima. Govori nam da su brojni Jasenovčani odvedeni u logore u Norvešku, odakle se niti jedan živ nije vratio.

Baka Dragu zatičemo u njezinoj kući u Jasenovcu kako leži u krevetu s blagom temperaturom. Kćer joj je došla iz Švicarske kako bi se brinula o njoj i, kako Draga kaže, „vodala je po doktorima“.

Logor zazidan u kućama mještana

Jasenovac se nakon rata obnovio i ljudi su počeli dobro živjeti. Ali logor je ostao „zazidan“ u mjestu jer su ljudi nosili ciglu od koje je bio sagrađen logor i od nje gradili kuće. Draga upozorava da se to nikako nije smjelo dopustiti.

baka Draga

Ona se u međuvremenu udala, preselila u obližnju Mlaku i dobila kćer. Rat je opet zatiče i 1995. godine s obitelji odlazi u mjesto Orahovu u blizini Gradiške u susjednoj Bosni i Hercegovini. Prisjeća se kako je cijeli dan prenosila hranu iz Mlake u Orahovu na biciklu, a zatim na čamcu preko Save dok su oko nje padale granate. Znala je da bez hrane neće preživjeti. Spasila je tada i svoju obitelj i brojne druge s kojima je dijelila sudbinu. Iako bolesna, Draga se uzdigla iz kreveta kako bi nam sve vjerno ispričala. I sama kaže kako bi trebala živjeti još sto godina samo da prepriča što je sve u životu proživjela. U majčinu kuću u Jasenovac vratila se 2000. godine i otada tu živi. Obilaze je gerontodomačice, a i kćer je često posjećuje. Ističe kako nema nikakvih problema u selu i sa susjedima Hrvatima se dobro slaže. I dan danas pamti svaki datum i svaki događaj iz života i ne boji se pričati ni o čemu jer, kako kaže, zna da priča istinu. Ratovi su joj obilježili život, ali nisu je slomili. Ova hrabra i vrijedna žena ima toliko životnog iskustva i mudrosti da bi joj puno mlađi i obrazovaniji od nje mogli pozavidjeti.

Simbol stradanja

Prema zadnjem popisu stanovništva Jasenovac, mjesto u istoimenoj općini, imalo je 780 stanovnika, ali izvjesno je da će popis stanovništva koji nam predstoji pokazati poraznije rezultate. U ovom mjestu ustaše su u Drugom svjetskom ratu osnovale koncentracijski logor, a to mjesto i danas je simbol stradanja Srba, Roma, Židova i Hrvata koji su se suprotstavili tadašnjem ustaškom režimu. Danas se na tom mjestu, kao trajni podsjetnik i kao izraz

pijeteta za sve stradale, nalazi monumentalni spomenik Kameni cvijet, autora **Bogdana Bogdanovića**. Spomenik pobjedi nad zločinom i spomenik životu, s metafizičkom porukom da, po riječima samog autora – život ide dalje.

U Jasenovcu je danas ostalo živjeti jako malo Srba. Procjenjuje se da ih je trenutno svega dvadesetak, i to uglavnom onih starije životne dobi.

Nakon Drage odlazimo u posjet baki **Ljepši**, koja također živi sama. Iako je invalid, ipak se ne predaje. Radi sve po bašči, uzme stolicu na kojoj sjedi i premješta je metar po metar i na taj način uspije sve obaviti. Kaže kako joj je samoća najgora, ali uvijek se nađu dobri ljudi koji je obiđu i pomognu joj. Ističe kako voli svoje mjesto i sav narod koji tu živi.

baka Ljepša

Svoj mir pronašla je i u vjeri. Svake nedjelje monahinje iz Jasenovačkog manastira dođu po nju kako bi je odvele na liturgiju. Ljepša se uvijek brine da im smeta, ali one je razuvjeravaju.

Smrt nije kraj

Kod Drage i Ljepše nas je i dovela igumanija manastira, mati **Serafima**. Ona s još sedam monahinja brine o manastiru u Jasenovcu koji je posvećen rođenju sv. Jovana Krstitelja. Na mjestu današnjeg manastira do Drugog svjetskog rata nalazio se veliki hram, koji je tada srušen, a novi je sazidan 1984. Godine 2000. tadašnji episkop **Sava** hram je proglasio manastirom.

Manastir Jasenovac

Mati Serafima porijeklom je iz Općine Ključ u Bosanskoj krajini. Prije Jasenovca bila je u Manastiru Beška na Skadarskom jezeru, a onda je dobila blagoslov mitropolita da dođe u Jasenovac. „Ja se inače lako naviknem, ali ono što je bilo presudno je blagoslov mitropolita. Osjetila sam taj neki mir koji nisam nikada u kontinuitetu imala. Na Skadarskom jezeru bile smo na otoku, čamcem smo išle do njega i tamo je priroda nestvarna. Jasenovac ima neku drugu dimenziju, to je ipak prevelika svetinja“, pojašnjava nam igumanija Serafima te ističe kako joj nije teško boraviti na mjestu obilježenom stradanjem. „Meni to ništa nije teško, ja toliko volim taj narod koji je tu stradao, nevažno jesu li oni Srbi, Hrvati, Jevreji ili Romi. Svi su oni stradali na pravdi Boga. Ja ovo mjesto doživljavam kao mjesto prepuno moštiju, blagoslova i nemam osjećaj tragedije. Tu perspektivu Crkva nudi jer vjerujemo da se nije sve završilo klanjem i jer vjerujemo u vječnost“, pojašnjava nam jednu sasvim drugu perspektivu mati Serafima.

mati Serafima

Ona, zajedno s ostalim sestrama, svakodnevno brine o manastiru. „Ustajemo ujutro u 5 sati pa se molimo. Nakon toga nešto jedemo, pa radimo i molimo se“, pojašnjava nam kako provode dane. Iako djeluje monotono, u manastiru uvijek ima posla, a monahinje često obilaze i brinu o vjernicima iz sela. Monaški život sa sobom nosi i brojne izazove. „Najvažniji je mir i da se zavole ljudi s kojima živiš. Moramo znati da trebamo mijenjati sebe, a ne druge. Ljudi imaju pozitivne predrasude prema monasima jer misle da su oni već anđeli, ali i mi smo ljudi. Važno je samo htjeti prihvatiti čovjeka i zavoljeti ga“, ističe igumanija Serafima.

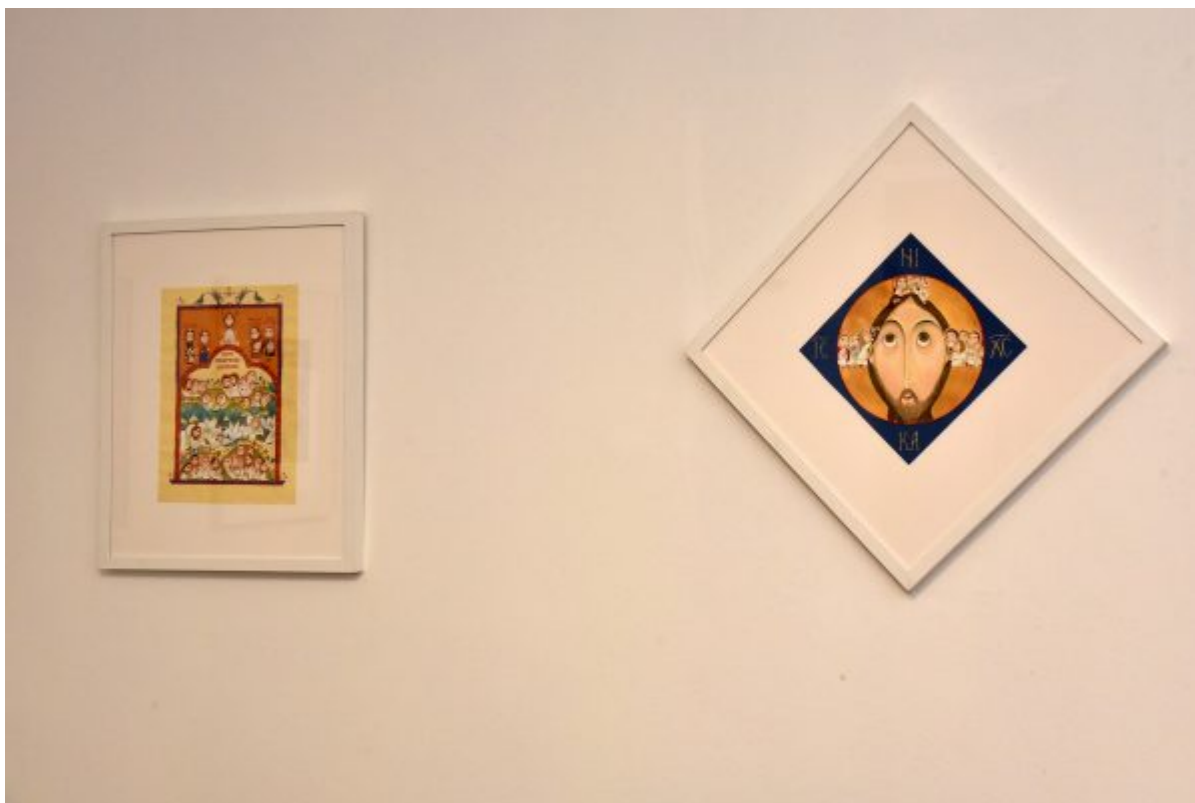

Dok obilazimo manastirski prostor, uočavamo zanimljive izložene slike. „Te slike je slikala sestra **Marija**, ona je jako nadarena. Slike prikazuju jasenovačke žrtve, ali one po prvi put nisu prikazane na tragičan način“, pojašnjava nam igumanija.

Slike sestre Marije, jedne od monahinja manastira, doista jesu impresivne i zanimljive kako u duhovnom, tako i u umjetničkom smislu.

Nastavljamo dalje obilazak manastirskog imanja, koje krije brojne zanimljivosti i gdje se može saznati puno, ne samo o povijesti crkve, nego i cijelog sela. Imamo sreće što igumanija Serafima ima toliko znanja i strpljena da nam sve pokaže i pojasni. Pokazuje nam mjesto gdje je nekada bila pravoslavna škola. Na tom mjestu se sada planira sagraditi biblioteka koja bi ujedno bila i istraživački centar s tematikom Drugog svjetskog rata.

Mladi odlaze i rijetko se vraćaju

Školstvo u Jasenovcu datira još od 1750. godine, a prva škola je otvorena za djecu tadašnjih njemačkih oficira. Glavni jezik bio je njemački, ali se učio i hrvatski. Hrvatska škola otvorena je 1756. godine, a srpska pravoslavna škola otvorena je 1770. I upravo ta škola bila je iza crkve, današnjeg manastira. Ukazom ministra prosvjete u Kraljevini SHS, hrvatska i srpska škola spojene su u jednu.

Do sedamdesetih godina prošlog stoljeća mjesna škola nalazila se u centru sela, ali je u međuvremenu postala premala za potrebe mještana. Iz Spomen područja Jasenovac predložili su da im škola ustupi lokaciju u centru mjesta, a oni će zauzvrat napraviti novu školu pored Spomen područja. Tako je i bilo. U parku u centru Jasenovca, na mjestu nekadašnje škole, sada se nalazi spomenik „Mrtvi živima oči otvaraju“, autora **Stanka Jančića**. Spomenik se sastoji iz dva djela: skulpture majke s djetetom i velike ploče s podacima o stradanju Jasenovca.

Spomenik „Mrtvi živima oči otvaraju“

Neposredno u blizini Spomen područja Jasenovac nalazi se današnja osnovna škola, a u njoj nas dočekuju ravnatelj **Branko Šepović** i profesor geografije **Neven Šepović**. Obojica rođeni u Jasenovcu, studirali u Zagrebu i naposljetku dobili priliku raditi u svom mjestu i u

školi koju su nekada i sami pohađali.

Osnovna škola Jasenovac još je 2006. imala 206 učenika, a danas školu pohađa njih 104. Učenici u ovu školu pristižu iz cijele Općine Jasenovac.

Osnovna škola Jasenovac

Osnovna škola Jasenovac

Osnovna škola Jasenovac

Pričaju nam naši sugovornici kako je prije ovog posljednjeg rata Jasenovac imao puno bolju perspektivu nego danas, ali nakon rata se malo ulagalo. „Ovo je prije rata bilo jedno prilično veselo mjesto, imali smo hotel, disko... Devedesetih je napravljena studija o izgradnji industrijske zone. Željeznički kolodvor je bio strateško mjesto, a planirana je izgradnja i jednog kolosjeka kojim bi se kolodvor povezo s riječnom lukom“, prisjećaju se naši sugovornici. Danas je Željeznički kolodvor urušen i devastiran.

Željeznički kolodvor u Jasenovcu

Došao rat, ljudi su se iselili, neki su pustili korijenje u izgnanstvu i malo njih se vratilo. Kažu nam kako je najveći problem što nema mladih ljudi. Djeca nakon osnovne škole najčešće odlaze u Zagreb u srednju školu i više se uglavnom ne vraćaju.

Danas je od industrijske zone Jasenovac ostala samo pilana i peletara. Mještani se najčešće zapošljavaju preko javnih radova, a žene rade kao gerontodomačice preko projekta „Zaželi“.

Jasenovac, osim pilane i pelatare, ima i općinski ured, ambulantu, ljekarnu, vrtić, osnovnu školu, dva kafića, odličnu slastičarnu i poznati riblji restoran. Naši sugovornici ističu kako ni kulturni život nije loš. U vremenu prije korone bile su česte svirke, a imaju i rock bend „Skupa kajgana“ u kojem sviraju klinci iz mjesta. U mjestu, također, djeluje nekoliko kulturno-umjetničkih društava, a posebno je aktivna udruga umirovljenika.

Naši sugovornici ponosno ističu kako je svojevremeno i veliki **Miroslav Krleža** dolazio na odmor u Jasenovac, a nerijetko je s njim dolazio i **Antun Branko Šimić** te mnogi drugi umjetnici.

Bogata sportska povijest

Neven Šepović, osim što predaje geografiju u osnovnoj školi, trener je u Jasenovačkom atletskom klubu JAK. Njihov član **Milan Kotur** 2005. godine osvojio je prvo mjesto na Europskom prvenstvu za juniore na 400 m. Ovaj atletski klub ima bogatu kolekciju medalja, a Neven je sa svojim sportašima proputovao pola svijeta.

Budući da školska dvorana nije adekvatna za potrebe treniranja, ravnatelj ističe da uskoro započinje izgradnja školskog igrališta s atletskom stazom. Jasenovac ima i nogometni klub star 100 godina, koji spada među 15 najstarijih nogometnih klubova u Hrvatskoj.

Ravnatelj škole Branko Šepović

Osim što ima bogatu sportsku povijest, ovaj kraj obiluje i prirodnim ljepotama. Posebno se ističe Park prirode Lonjsko polje te ušće rijeke Une u Savu.

Podjele samo po glazbenom ukusu

Naši sugovornici ističu kako je u Jasenovcu život miran i nema stresa. „Nikad nisam dozvoljavao da nas se smatra za neko slijepo crijevo. Mi smo uvijek bili drugačiji od okolnih sela. Bili smo urbaniziraniji, alternativniji i uglavnom smo slušali rock glazbu, kao i danas“, ističe Neven Šepović. Kaže kako u selu nikad nisu mjerili ljude po nacionalnoj osnovi. „Nikada nije bilo tenzija, ja sam iz mješovitog braka i nacionalnost mi nikad nije bila bitna. Više smo se dijelili po glazbenom izričaju“, kroz smiješak dodaje Neven.

Profesor geografije Neven Šepović

Branko Šepović, također, ističe kako je zadovoljan svojim životom. Živio je i u velikom gradu, ali psihički mir koje pruža malo mjesto je neprocjenjiv. A kada se zažele buke i gužve, za sat i 15 minuta autom stignu u centar Zagreba.

Mjesto novog života

Jasenovac će uvijek ostati obilježen velikim stradanjem nevinih ljudi, ali ne smije se zaboraviti i na one koji danas žive tu. Svi oni vole svoje mjesto, vezani su za taj kraj i odabrali baš u njemu živjeti. Prilikom ovog posjeta saznali smo brojne stvari koje možda medijski nisu dovoljno interesantne, ali su itekako važne za sve stanovnike ovog mjesta. Upoznali smo žene čiji životi nalikuju na filmske priče. Upoznali smo monahinje koje su došle u jasenovački manastir iz Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore, Rusije i koje su tu pronašle novi dom i duhovno utočište. Vidjeli smo slike monahinje Marije koje dirnu i najveće ateiste. Pričali smo s ravnateljem i profesorom osnovne škole. Iako je u školi iz godine u godinu sve manje učenika, oni ne odustaju i trude se svima njima pružiti najbolje obrazovanje i pregršt dodatnih aktivnosti.

Posebno je simbolično što je škola izgrađena u neposrednoj blizini Spomen područja Jasenovac. Pored mjesta smrti i stradanja, nove generacije uče prva slova, obrazuju se i odrastaju, igraju se i smiju. Na prvi pogled može izgledati čudno, možda i morbidno, ali upravo je to najbolja metafora života.

Tekst je objavljen u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije.

Donirajte za stipendiranje učenika i studenata slabijeg imovinskog stanja!

DONIRAJ